

LBRIS

We know
books

Belinda Cannone

**Sentimentul de
impostură**
eseu

Traducere din limba franceză
de Adina Dinițoiu

EDITURA
ART

Tabla de materii a eseului¹

Un vis urât	5
(Paranteză programatică	7
Copilul	8
Un secret	11
Origini	13
Castelana	15
Un bărbat, unul adevărat	18
Ipoteză: dublul	20
Săracul	22
Poetul	24
Dar nepoții lui Van Gogh? (Nuanță)	27
Tu însuși – ce nenorocire!	29
Conformistul	32
Kafka (sau lumea ca impostură)	35
Beneficii	39
Tipul negrului alb	41
Impostorul profesional	45
Pasiunea apartenenței la o anumită lume	50
De unde vine sentimentul de impostură?	54
Idealul Eului	59
Rușinea	62
Eroismul	69
O figură contemporană?	72

---

¹ Lucrare literară în proză, de factură foarte liberă, care tratează un subiect fără pretenția de a-l epuiza (n. a., sursa *Petit Robert*).

<i>Impostoare</i>	77
Impostură- <i>impostură</i>	80
Ambiguitatea poziției ocupate	85
Ești campion!	90
Impostura amoroasă	94
Nefericitul în dragoste	100
Adolphe	106
Dezamăgiții	112
Să mori de <i>impostură</i>	117
A-și da silința de a se naște	122
Celălalt, întotdeauna	127
A stârni interesul	130
Dorința de a trăi	134
<i>Bibliografie</i> (opere citate)	139
<i>Filmografie</i> (opere citate)	141

Un vis urât

Visezi. Tocmai ai sosit la castel. Să-i spunem castel. Motivul pentru care te afli aici nu este clar: din întâmplare? ești invitat? ai poate o misiune de îndeplinit? Oricum ar fi, te afli aici.

Nu prea te simți în largul tău, dar e încă un sentiment difuz. După aceea, masa e servită, te găsești în apropierea ei, înconjurat de ceilalți invitați. Ți se indică un scaun, te așezi. Dar îți dai seama că ceilalți sunt încă în picioare și presupui că ar fi trebuit să aștepți ca stăpâna casei să dea semnalul de începere. Te ridici precipitat și apoi te așezi iar, cu un aer ridicol, puțin tulburat. Oare te-a văzut cineva?

În fața ta sunt o mulțime de pahare și de tacâmuri cu forme ciudate. Te străduiești să-ți aduci aminte cum trebuie să te porți la masă, dar nu știi când și cum să folosești toate aceste ustensile. Chifla din dreapta e oare a ta sau a vecinului? Conversația se învâрте liniștit, în jurul unor subiecte din care nu înțelegi o iotă. N-auzi aproape nimic, fiindcă simți cum întreaga ființă ți se strânge din ce în ce mai dureros. Nimeni nu ți se adresează. Observi pe furiș comportamentul celorlalți. Par mulțumiți, în largul lor. În schimb, tu te afli undeva unde ești convins că nu e locul tău. N-ai nimic de făcut aici, deși îți aduci aminte că ți-era foame.

Ai impresia că ți s-a adus în farfurie un fel de pește. N-ai știut niciodată să mănânci pește fără ca operațiunea să nu se transforme într-un dezastru. Nădăjduiești că vecinii de masă n-au observat că ai început să transpiri. Îți ștergi fruntea cu șervetul. Femeia din fața ta îți aruncă o privire scurtă, dezaprobatoare, parcă, apoi își reia conversația.

Îți spui că toată lumea știe că ești un intrus. Începi să pândești privirile celor din jur, dar nu reușești să-ți dai seama dacă ei se uită la tine sau nu. Un cuplu şușotește. Oare vorbesc despre tine? Încerci să te calmezi. Ai visat dintotdeauna să fii primit la castel. Nu-ți amintești dacă ai fost invitat astăzi sau altcândva. Cu toate acestea, știi sigur că ai bătut tot drumul până aici, îți aduci aminte de arborii din cale, de stelele de pe cer, de poteca lungă și abruptă.

Te străduiești să faci impresie bună, dar sudoarea îți curge în ochi și parcă ai o piatră în stomac. Știi foarte bine că ești un impostor. Nu încapă îndoială.

(Paranteză programatică

Când un cuvânt nu există sau nu există încă, asta înseamnă că obiectul pe care îl desemnează (îl va desemna) nu este încă identificat. Lucrul despre care vrei să vorbești nu are o denumire. Or ești convins că acest sentiment – pentru că de un sentiment e vorba – este foarte răspândit, dar obscur. Ești, așadar, obligat să inventezi un termen care să acopere acest obiect. Pe lângă asta, vei fi pus în situația de a descrie obiectul în modul cel mai precis cu putință, pentru a-i da un contur; a descrie, adică a decupa intelectual din continuum-ul lumii un obiect. În lipsă de ceva mai bun, propui ca acest obiect să se numească „sentimentul de impostură“.)

Copilul

În copilărie, locuiai într-un sătuc din Bisagne, unde tatăl tău era funcționar în administrația locală, iar mama învățătoare. Învățați în clasa ei, alături de treizeci de copii de toate vârstele, cu care te jucai cu plăcere diverse jocuri, dar te simțeai puțin altfel decât colegii tăi, un elev prea bun, care nu vorbea chiar aceeași limbă ca ceilalți, ușor încurcat de relația ta privilegiată cu învățătoarea. Mai târziu, ți s-a sugerat să urmezi cursurile pregătitoare pentru a te prezenta la *École supérieure des travaux de carrière*¹ (părinții tăi nu știau ce înseamnă, profesorii au trebuit să le explice). Ai învățat bine, erai inteligent, și ai devenit un mare inginer de carieră. Și totuși, n-ai scăpat multă vreme de un sentiment de impostură, care te rodea în secret. Ce căutai tu, micul provincial din Bisagne, la o astfel de Școală, printre acești tineri siguri de ei, și apoi printre niște străluciți oameni de carieră? A, desigur, munceai mult, dosarele tale profesionale erau perfecte, colegii te apreciau cu adevărat, tu erai cel care rezolva adesea problemele survenite pe șantier. Câte pahare ați băut împreună după fiecare operațiune

---

¹ Un tip de școală care își pregătește elevii pentru profesii de nivel înalt (cum ar fi, de pildă, ENA – l'École Nationale d'Administration) (n. tr.).

reușită, cu acel calm al muncitorilor mulțumiți de ei înșiși și de ceilalți?

Și atunci? De unde convingerea că ocupai un loc care nu-ți era destinat?

Cu trecerea timpului, sentimentul de impostură a dispărut. Din trei motive. Mai întâi, timpul își îndeplinea misiunea și te constrângea să admiti faptul că erai apreciat și, de altfel, erai conștient că-ți făceai bine munca. Apoi, pentru că ți-ai dat seama – doar erai foarte sensibil la acest subiect, erai un specialist – că și alții, care n-ar fi trebuit să cunoască acest sentiment (după tine), care urmaseră o cale ferită de rutină (tu îi spuneai „calea regală“), care erau meniți dintotdeauna să devină ingineri de carieră, și alții deci împărtășeau sentimentul de impostură. Ai început să-ți spui că sentimentul de impostură n-avea, poate, nici o bază reală, nu se sprijinea pe nici un element obiectiv, că era vorba mai degrabă de o reprezentare, aceea pe care voi, frați întru *impostură*, v-o făceați despre profilul poziției pe care o ocupaserăți. Un profil schițat de anii de formare, apoi de exigențele privitoare la natura unui bun om de carieră. Dar oare aceste exigențe erau atât de clare? Și cine ar fi în stare să corespundă unui șablon? Și mai ales: între reprezentarea ta confuză, dar intimă, despre tine însuși, și cea despre ființa care ar fi trebuit să fii (îți imaginai tu vag) pentru a ocupa *legitim* locul cu pricina se întindea o prăpastie. Ai început să crezi că sentimentul așa de puternic, de răvășitor, care te făcea uneori să te simți atât de mizerabil printre semenii tăi, nu era, poate, decât o himeră a minții tale, o pură iluzie.

În sfârșit, al treilea motiv pentru care sentimentul de impostură dispăruse era că deveniseși poet. Fără îndoială

o rămășiță a stranieții copilăriei, și o nevoie irepresibilă de a te exprima, fiindcă erai atât de obișnuit să privești oblic lumea și, drept urmare, observai lucruri ce trebuiau spuse și împărtășite cu ceilalți, credeai tu. Scriai în afara orelor de serviciu și-ți publicai poemele la edituri mici. Trebuia să te lupți pentru cărțile tale. Domnule, nu ne aduceți nici un profit, îți semnalau editorii, și ceea ce scrieți e cam ciudat. Dar, în cele din urmă, găseai mereu un editor entuziast, și continuai să scrii. În nici un caz n-ai fi putut spune cât valorau poemele tale. Dacă o putere supranaturală ar fi coborât din cer să-ți spună că-ți pierdeai timpul scriind, ai fi crezut-o cu ușurință. Așa cum credeai că e posibil să fie și invers. Pe scurt, habar n-aveai. Și totuși, erai sigur că trebuia să continui, că acolo era *locul tău*, un loc în care trebuia să perseverezi, asumându-ți riscurile și pericolele, conștient că e posibil să nu rămână nimic din cărțile tale, că ele puteau fi rele, dar că trebuia, oricum, să încerci. Pe acest teren erai probabil un poet lamentabil, dar nu un impostor. Ai învățat astfel că sentimentul de impostură nu avea nici o legătură cu valoarea. Nu era, cu siguranță, decât o reprezentare a șablonului și a ta însuși.

Te-ai obișnuit să vorbești despre *impostori* înțelegând prin aceasta nu pe profesioniștii imposturii (cei care ocupă, într-adevăr, un loc pe care nu-l merită, cei care mint, care trișează, care înșală prin aparențe), ci pe aceia care suferă, ca și tine, de această născocire a minții lor: sentimentul de impostură.

Un secret

Ai ținut secretă cunoașterea acestui sentiment de impostură. Îi depistezi după primele cuvinte pe *impostori* (pui termenul în italice pentru a-i distinge de adevărații impostori). Îi miroși. Nu se simt în largul lor, deși n-o spun. Nu pot s-o spună. Îți poți pune la îndoială valoarea în fața celorlalți, dar niciodată nu-ți poți afișa *impostura*. Dimpotrivă, îți dorești cu ardoare ca ceilalți să nu-și dea seama de ea. Dacă nu (așa crezi), ai fi izgonit de la castel ca un derbedeu ori un uzurpator. Ce norocos e acela care poate spune: „Pe cutare plan nu sunt foarte bun, în cutare privință n-am prea reușit.“ Se înțelege că ar putea, desigur, să fie mai bun, dar în orice caz, ocupă locul potrivit. Mаса crează peștele, la masă, și zice răsând – sau chiar încurcat: „N-am știut niciodată să mă descurc cu asemenea animale.“ Lasă să se înțeleagă că are locul lui la această masă. *Impostorul* nu se simte legitim la masă, nu crede că a fost invitat sau crede că a fost invitat din greșală. Și cel mai mult se teme ca lumea să nu-și dea seama de acest lucru.

Impostura trebuie ținută secretă. *Impostorul* tremură la gândul că cineva ar putea să bage de seamă ce este el cu adevărat, sau mai degrabă ce nu este. În cea mai mare parte a timpului, celălalt pare să creadă că locul pe care-l ocupăm e legitim (ne-a și invitat, de altfel, la castel), dar în secretul

himerei noastre, nu credem în această legitimitate, avem impresia că celălalt s-a înșelat și tremurăm de frică să nu fim descoperiți.

Cu timpul, ți-a intrat în cap că lumea e făcută dintr-o mulțime de compartimente – atât de bine împărțită, organizată, trasată dinainte –, dar niște compartimente adesea atât de complexe, și deci imprecise, încât e inevitabil ca sentimentul de sine, în mod necesar vag în raport cu rigiditatea compartimentelor, să nu corespundă acestora din urmă. Trebuie că există nenumărați impostori. În secret, în sinea lor.

Origini

Ți-ar fi plăcut ca termenul *impostură* să vină de la în-postură, non-postură, postură falsă, postură problematică. Dar nu. *Dicționarul istoric al limbii franceze* îți spune: în 1174–1176, este întâlnit prima dată cuvântul *emposture*, adaptat din termenul latinesc cult *impostura* (înșelătorie), derivat de la *imponere* (a înșela prin aparențe, în sensul de a minți, a înșela prin discursuri mincinoase). Introdus în limba franceză de Rabelais (lucrul ne bucură) în 1534. Accepția actuală a termenului „impostor“, „persoană care uzurpă un nume sau o calitate care nu-i aparțin“, datează din 1668.

Așadar, termenul „impostor“ este legat de ideea de a înșela, de a minți în legătură cu natura sa reală și de a adopta astfel o postură de uzurpator, de a ocupa ilegal o anumită poziție. Doar că cei la care te referi tu n-o fac deliberat, n-o fac chiar deloc: ei *se iau drept* niște impostori, e visul lor scrâșnit, coșmarul lor, teama lor – și nu identitatea lor. Ceea ce vrei să descrii: una dintre acele formațiuni himerice ale minții, care obsedează o ființă, uneori îi condiționează viața (un aspect al vieții) sau, cel puțin, i-o strică din când în când. Cât despre tine, vei merge cu înverșunare pe urmele acestei himere, căci știi că riscă să dispară sub asalturile descrierii.

Despre unii dintre prietenii tăi ai putea spune că sunt *impostori* ai existenței: n-au fost niciodată convinși de legitimitatea prezenței lor în lume. Îi vezi trăind liniștit, blând, cu aerul de a șopti mereu: „Scuzați-mă că exist, nu va fi pentru multă vreme...” Pentru ei, postura aceasta inaugurală, a sta în două picioare pe Pământ, nu e dată de la sine. Mister a ceea ce ni s-a luat fără îndoială de la naștere, dragostea care, singură, ne poate face să credem că suntem așteptați, doriți. La început, existența noastră e justificată de încântarea celor dintâi oameni care s-au aplecat asupra leagănului nostru, spunându-ne: „Trebuie să trăiești, viața ta e necesară pentru fericirea noastră.” O primă credință, care ne călăuzește pașii. Alt gen de piedici va apărea pe parcurs (și poate alte motive de a ne simți *impostori*), dar nu ne vom lăsa doborâți.

Astăzi, *impostorul* existenței traversează strada, grăbindu-se la o întâlnire urgentă. Aleargă, e neliniștit că va întârzia, iată-l în fața străzii, trecerea pentru pietoni se află la treizeci de metri mai sus, cu atât mai rău, o iau pe-aici, e urgent, și traversează pe partea cealaltă... Dar oare ce înseamnă spinul acesta care i se cuibărește deodată în inimă? Oh... e tentația de a se duce să se autodenunțe imediat la primul post de poliție.

Kafka povestește cum odată – una din puținele dăți când a cerut voie să lipsească de la birou o zi, doar una –, el, funcționarul model, a atașat cererii radiografia plămânilor săi bolnavi. Și mai știi pe unul care a trimis o scrisoare la serviciul de impozite pentru a le face cunoscut că s-au înșelat, într-un an, asupra sumei pe care o datora, solicitându-i-se mai puțin decât ar fi trebuit.

Mai mult decât atât, teribila nevoie de a nu greși.